

[illegible]

Εδώ η διατύπωση με τη σύγχρονη έννοια της ανοχής κατασκευάζει ίσως πρόβλημα. Τα δικαιώματα προς τις θρησκευτικές (όχι εθνικές) ομάδες την οθωμανική περίοδο ήταν χαρακτηριστικό της αυτοκρατορίας, ενώ όταν εμφανίστηκε το εθνικό όραμα η παράδοση συνεργασίας και καλής γειτονίας των ομάδων «υπηκόων» έδωσε τη θέση της στα εδαφικά ιδίως συγκρουόμενα συμφέροντά τους.

4. Κουλτούρα/πολιτισμός

Όπως και στη συζήτηση, εδώ θεωρώ επικίνδυνη την αναφορά στην Ορθοδοξία ως θετικά μη λογοκεντρική (χρειάζεται ανάλυση και αποχρώσεις για να μη λειτουργεί υπέρ σκοταδιστικών τάσεων μια τέτοια ευαίσθητη και sophisticated κριτική στάση απέναντι στον ορθολογισμό, ώστε είναι ακατάλληλη για μεγάλο κοινό στο οποίο θα λειτουργήσει με μεγάλη αμφισημία).

Αν θεωρείται απαραίτητη η αναφορά στη θρησκεία, θα πρέπει (νομίζω) να είναι ο συσχετισμός της υψηλότερης από άλλες ευρωπαϊκές χώρες θρησκευτικής ομοιογένειας της ελληνικής κοινωνίας με την ανοχή και την ελευθερία της συνείδησης.

Θα πρότεινα στην τελευταία πρόταση της μη περιχαράκωσης και του «ανοίγματος προς τα έξω» να προστεθεί ότι στην ιστορία του ελληνικού πολιτισμού οι περίοδοι άνθισης συγχρόνως οικονομικής και πολιτισμικής συμπίπτουν ακριβώς με τάσεις «προς τα έξω», με τη συνάντηση άλλων πολιτισμών και την άντληση νέων στοιχείων (από θεσμούς και ήθη μέχρι τεχνογνωσία).